

Ana Lah

SPOLNE IDENTITETE

Osebe LGBTQIA+ obstajajo že od nekdaj, a ker zanje ni bilo besed, so bile izbrisane.
Foto: Jasmina DETELA

Vesna Novak je trans ženska, ki živi in dela v Združenih državah Amerike kot univerzitetna profesorica. Trans osebe v ZDA, ki delajo v institucijah, kot je univerza, imajo boljši položaj kot osebe, ki delajo v manjših podjetjih v zasebnem sektorju, saj ima univerza jasn postopek, kako delovati, ko se nekdo razkrije. Studentje so sicer do nje bolj odprti kot profesorji, prav tako so ženske in manjšine bolj odprte kot starejši beli moški. Povedala je, da je pozorna, kam hodi in kako se vede, ter da tako kot večina trans oseb ne mara vprašanj o stanju njenih spolnih organov: "To je generalno neprimerno, tudi ostalih ljudi se ne sprašuje o videzu njihovih genitalij."

Linn Julian Koletnik:
"Važno je, kdo si, in ne, kateri del telesa imaš. Ne želimo biti šok efekt, želimo obstajati."

Pomaga, če imaš denar in dobro izgledaš

"Pri osmih letih sem večkrat skrivoma razmišljala, kako fajn bi bilo, če bi bila punčka. Ko sem igrala računalniške igrice, sem si za lik običajno izbrala žensko. Temu nisem takrat posvečala preveč pozornosti. Leta 2019 pa sem o tem začela več razmišljati. Ko sem bila na Japonskem, sem se začela oblačiti v ženska oblačila. Od takrat je šlo zelo hitro, odšla sem do terapevke in potem hitro na tranzicijo. V Ameriki gre hitro, če imaš denar," razlaga sogovornica, ki dodaja, da so v severnih državah ZDA trans osebe srednjega ali višjega razreda precej bolj sprejete kot revnejše. Zaradi plačljivih zdravstvenih storitev nimajo vsi istega dostopa, družba na bogatejše trans osebe gleda kot na dokaz razlikosti, na revne pa kot čudake. Ker ima denar in dobro izgleda, so ljudje do nje večinoma prijazni.

Družba ne sprejema drugačnosti

Mama je njeno odločitev o tranziciji dobro sprejela: "Družina me podpira, ne pa nujno razume," je dejala. Razen spolne disforije in depresije ni imela večjih duševnih težav. "Zgodaj v tranziciji sem se veliko spraševala, kaj je narobe z mano, saj imamo vsi ponotranjeno transfobijo. Na neki točki pa sem dojela, da je nekaj narobe s sistemom," pravi in dodaja, da je zdaj bolj vesela in na nekaterih točkah bolj samozavestna.

Vesno Novak privlači večina ženske, a je po tranziciji bolj biseksualno usmerjena. "Potencialne partnerke sem običajno preventivno izbirala na podlagi tega, da sem vedela, da jih ne

Preko tega, kar jim je bilo pripisano ob rojstvu

S trans žensko in aktivistom Zavoda TransAkcija o vsakdanjem življenju transspolnih oseb

dodaja, da ni imela težav ne z bivšo in ne s trenutno. Želi si, da bi ljudje drugim dovolili, da počnejo, kar si želijo, če to nanje ne vpliva. "Če jaz vzamem estrogen in imam bolj gladko kožo, to nate ne vpliva, zakaj bi se torej sekirali za to?"

Fokus samo na telesih je sporen

Kaj sploh pomenita latinski predponi trans in cis? Trans pomeni onkraj, na drugi strani, cis pa tukaj. Trans osebe gredo preko tega, kar jim je bilo pripisano ob rojstvu, cis osebe pa se identificirajo s spolom, ki jim je bil pripisan, pojasni Linn Julian Koletnik, aktivist pri Zavodu TransAkcija, ki se ukvarja specifično s trans osebami. Nadaljuje, da zahodni, anglosaksonski, kapitalistični in kolonizacijski svet na področju ne le spola, ampak tudi razreda in rase potrebuje binarnost, dvojnost, torej da ohranja nekoga v superiorni poziciji moči: "Prava osvoboditev v spolnem in družbenem smislu bo, ko bomo binarnostim rekli adijo." O osebah LGBTQIA+ se več govori predvsem zaradi digitalizacije, obstajale pa so že od nekdaj, a ker zanje ni bilo besed, so bile izbrisane. "Zgodovino ustvarjajo heteroseksualne, cis, bele osebe in posledično jo ustvarjajo po svojih merilih," meni sogovornik.

Kar dve od treh transspolnih oseb imata izkušnje z depresijo, tri od petih pa tudi s samomorilnimi mislimi in anksioznostjo

"Važno je, kdo si, in ne, kateri del telesa imaš. Ne želimo biti šok efekt, želimo obstajati," izpostavlja aktivist. Tudi spolni odnosi niso samo penetraci-

definiira zase kot spolni užitek, ne glede na to, kateri del telesa vključuje, in na spolno usmerjenost ali identiteto tega človeka, razlaga. Sporno je torej, če je fokus javnosti samo na tem, če so trans osebe opravile operacijo genitalij ali ne, opozarja. Operacijo opravi v resnici zelo malo trans oseb, saj nimajo ali dostopa do nje, ker stane, ali pa nimajo potrebe po njej. Mnogi v prekmernih oblikah zaposlitve si je ne upajo opraviti, saj se bojijo za službo. Leta 2019 je Svetovna zdravstvena organizacija transspolnost odstranila s področja duševnih bolezni ter diagnozo transseksualizma zamenjala za spolno neskladnost. Se pa transseksualizem v slovenski zakonodaji še vedno razume kot duševna motnja - in vsi, ki želijo spreminiti dokumente ali iti v medicinsko tranzicijo, morajo dokazati, da jo imajo, čeprav v resnici ne gre za motnjo, opozarja Koletnik. Del tranzicije (hormonska terapija) krije zdravstvena zavarovalnica, a ni krito vse, kar bi moralo biti, pove Koletnik in pripomi, da je v Sloveniji zelo malo plastičnih kirurgov, ki imajo znanje za izvajanje operacij.

Vesna Novak: "Zgodaj v tranziciji sem se veliko spraševala, kaj je narobe z mano. Na neki točki pa sem dojela, da je nekaj narobe s sistemom."

Obtožijo te, da si prevarant

Raziskava Vsakdanje življenje transspolnih oseb v Sloveniji iz leta 2019, ki jo je izvedel Zavod TransAkcija, je pokazala, da je le 41 odstotkov ljudi poročalo o doživeti diskriminaciji, a mnogi jo doživljajo, a je zaradi normalizacije nasilja ne poimenujejo tako. To so recimo razprave o tem, katerega spola je oseba vpričo nje, raba napačnih zaimekov in označitev, da je učenec duševno moten vpričo drugega razreda. V lekarni, na pošti ali na banki trans osebe ne želijo postreči, ker se oseba izkaznica ne ujema z videzom, ker je oseba v postopku pridobivanja novih dokumentov, posledično ključne vodje in osebe se morajo razkriti pred vsemi, potem jo obtožijo kraje dokumentov, vsakdan trans ljudi opisuje aktivist,

zdravstvenih institucij, vsako nepovezano zdravstveno težavo bodo povezali s tem, da je oseba trans, tudi če ima zlomljeno roko. Nanje gledajo kot na celostno nezdrave ljudi, izpostavlja aktivist.

Trans osebe doživljajo psihično in fizično nasilje okolice. Ljudje, ki se obrnejo na Zavod TransAkcija, si želijo najti notranji mir, zanima jih, kako se razkriti, kako vstopiti v tranzicijo, kako zamenjati dokumente. Vsak petek izvajajo aktivnost Plac zate, takrat jih obiščejo otroci od dvanajstega leta. Tožijo o tem, da jim je nekdo pljuval na glavo, učiteljica pa ni ukrepala. Bojijo se iti mimo igrišča, saj obstaja verjetnost, da jim bo kdo kaj naredil. Koletnik opozarja, da nujno potrebne sistemske podpore ni, vse je prepuščeno nevladnikom. Duševno zdravje trans oseb pa je zaradi nesprejemanja družbe porazno. Raziskava je namreč pokazala, da imata kar dve od treh transspolnih oseb izkušnje z depresijo, tri od petih pa tudi s samomorilnimi mislimi in anksioznostjo.

Vzgoja bi morala biti spolno nevtralna

Veliko ljudi poroča, da jim družina grozi z ukinitvijo finančne podpore, mnogi grožnje uresničijo ali jih celo vržejo iz stanovanja. Nekateri otrokom preprečujejo kupovati oblačila v skladu s tem, kako želi človek izgledati, razlaga Koletnik in doda, da v zavodu delajo tudi s straši: "Velik korak je, če pridejo k nam. Pogosto me vprašajo, ali so naredili kaj narobe pri vzgoji, in odgovorim jim, da so očitno naredili nekaj zelo prav, če se jim je tako mlad človek zaupal, ogromno si tega ne upa, ker se bojijo težav. Nekateri starši celo otrokom preprečujejo, da bi hodili k nam. Vsaj polovica mam, ki so prišle na prvo srečanje (zgovorno je, da so prišle le mame), so dejale, da so bili njihovi otroci že hospitalizirani zaradi hudih težav z duševnim zdravjem, a ne zato, ker so trans. Rekle so, da bodo naredile vse, da njihovi otroci ostanejo živi in srečni," je dejal in dodal, da obstajajo tudi pozitivni primeri.

Na TransAkcijsko se sicer obrne veliko najstnikov, najmlajši je bil star enajst let. Nekateri so to čutili že od malega, nekateri pa odkrili pozneje v odrasli dobi, ko so prvič slišali besedo trans. Če bi otroke že od začetka vzgajali spolno nevtrarno, bi bolj prišlo do izraza, kaj je komu dejansko všeč. "Patriarhat in spolna binarnost omejuje vse, ne samo trans osebe - in dokler tega družba ne bo sprevredila, se ne bo spremenilo nič. Ne želimo izničiti spola, ampak mu odvzeti malo moči," razmišlja in dodaja, da bi država morala financirati nevladne organizacije, ki se ukvarjajo s tem področjem, temo bi morali vnesti tudi v šolski kurikulum, trenutni pouk spolne vzgoje je zastarel